

DIE CHARISMATICI EN GEESTELIKE VOLWASSENHEID

P.P.A. Kotzé

Ook bid ek dat julle liefde al hoe meer sal
toeneem in kennis en fyn aanvoeling, sodat
julle die dinge sal kan onderskei waar dit
werklik op aankom.

Fil 1:9 en 10.

Charismatici¹⁾ maak daarop aanspraak dat die beoefening van die besondere gawes van die Gees soos glossolalie, onderskeiding van geeste, wondergenesing, uitlê van tale, ens."een bewijs zijn van een grote vordering en een rijke openbloei van het geestelijke leven, een teken van gedoopt te zijn met de Heilige Geest Degene die deze bijzondere gaven van geloof, hoop en liefde niet bezitten, zouden iets belangrijks, dat behoort tot h t normale christenleven, missen. Ze zijn in hun ontwikkeling als het ware gestoord; ze hebben zich vastgenageld of gefixeerd op een onvolwassen stadium".²⁾

Hierdie aanspraak moet teologies-wetenskaplik getoets word. Om dit te kan doen, sal dit belangrik wees om vas te stel wat geestelike volwassenheid is. Geestelike volwassenheid sal in direkte verband moet staan met psigiese volwassenheid, kwantitatief altans. Die geestelike lewe funksioneer immers nie naas nie maar in die psigiese struktuur van die konkrete mens. Die raamwerk of kontoere van psigiese volwassenheid sal dus ook vir geestelike volwassenheid geld met die verskil dat geestelike volwassenheid Christus-georienteerd of Christus-gerig moet wees. Van gelowiges s  Paulus immers in 2 Kor 3:18 "en terwyl ons almal met onbedekte gesig soos in 'n spieël die heerlikheid van die Here aanskou, word ons van gedaante verander na dieselfde beeld, van heerlikheid tot heerlikheid, as deur die Here wat die Gees is". Die Christus-gerigtheid is die werk van die Heilige Gees (Joh 16:14). So 'n Christus-gerigtheid, gewerk deur die Heilige Gees, moet nader bepaal word. Paulus plaas die lewe van die gelowige op 'n spanningsveld tussen twee pole:

die alreeds van die regverdiging deur die geloof en die nog nie van die roeping tot heiliging soos dit oorkoepelend tot uitdrukking kom in byvoorbeeld Kol 3:3-5: (NAV) "julle lewe is saam met Christus verborge in God ... Daarom moet julle die aardse dinge doodmaak wat nog deel van julle lewe is" Op hierdie spanningsveld is daar 'n "jaag daarna of ek dit ook kan gryp" (Fil 3:12) en 'n "groeï na Christus toe" (Ef 4:15, NAV).

Die begrippe "jaag na" en "groeï na" beskryf die dinamiese karakter van die lewe van die gelowige op die spanningsveld tussen die indikatief en imperatief soos hierbo uiteengesit. Wat hierdie lewe betref sou 'n mens dus alleen kan spreek van grade van geestelike volwassenheid maar dan tog nie so dat die een sy graad kan vergelyk met die van 'n ander nie. Dit is 'n infantiele bedryf van dissipels wat onder mekaar redeneer oor wie die grootste is (Mk 9:34).

In die Koninkryk van God kan die eie lewe alleen vergelyk word met die beeld van Christus en in sy lig word dan die eerste trek van geestelike volwassenheid gebore: "Wie homself gering ag soos hierdie kindjie, hy is die belangrikste in die koninkryk van die hemel" (Mt 18:4).

Sielkundiges stel die volgende raamwerk voor vir psigiese volwassenheid:

stabiliteit en soepelheid
selfkennis en selfaanvaarding
saaklike ingesteldheid selfs ten opsigte van die persoonlike vermoë om objektief en onpartydig te oordeel
aanpassings- en verwerkingsvermoë
aanspreekbaarheid en verantwoordelikheid.

Hierdie struktuur word kortliks bespreek met die oog op reeds genoemde Christus-gerigtheid.

a. Stabiliteit en soepelheid

Die volwassene is stabiel ten opsigte van etiese norme maar soepel in die toepassing daarvan. Stabiliteit het te doen met 'n onveran-

derlike beginsel en soepelheid met die toepassing van dieselfde beginsel in 'n steeds veranderlike situasie. 'n Norm is wetmaties van aard, die toepassing daarvan vra na die onderskeidingsvermoë van die liefde. Die wet kry eers egte gestalte in liefde. In Christus funksioneer dit volmaak. Hy bly konsekwent en stabiel in sy liefde tot die uiterste toe (Joh 13:1) maar sy liefde neem telkens die gestalte aan wat presies by die situasie pas. Hy bestraf Petrus as hy die gang van sy liefde na die kruisdood wil teenstaan. Dan weer open sy liefde die koninkryk van God vir 'n boetvaardige sondaar aan 'n kruis. Dit gaan dus om 'n fyn onderskeidingsvermoë wat slegs kan bestaan in die klimaat van liefde. Daarom bid Paulus vir die gemeente van Filippi "dat julle liefde nog meer en meer oorvloedig mag word in kennis en alle ervaring om die dinge waar dit op aankom te onderskei" (Fil 1:9 en 10).

b. Selfkennis en selfaanvaarding

Gebrek aan selfkennis wreek hom na twee kante: selfoorskattig en selfonderskattig. 'n Volwasse mens staan nugter en realisties teenoor homself. Dit beteken dat hy die moed het om sonder selfverheffing te erken dat hy bepaalde gawes het en ook dat hy 'n mens is met begrensde moontlikhede. Hy hoef nie bo sy stand of onder sy stand te leef nie. So 'n geestelike selfvolwassenheid kom tot uitdrukking in die lewe van Paulus as hy aan die een kant kan erken dat hy die eerste plek onder die sondaars inneem (1 Tim 3:15) maar aan die anderkant ook kan sê: "Wees my navolgers, broers, en let op die mense wat lewe volgens die voorbeeld wat ons vir julle stel (Fil 3:17). In sy gebreke sowel as in sy deugde is hy oorweldigend bewus van die genade van God (1 Kor 15:10).

c. Saaklike ingesteldheid, selfs in die persoonlike

Die geestelike volwasse mens is saaklik ingestel en nie persoonlik nie. Hiermee word bedoel dat die saaklikingestelde aangegryp word deur die saak wat hy dien terwyl persoonlike belang op die agtergrond geskuif word. Dit word gedefinieer deur die lewe (en sterwe) van Jesus. Laat ons egter weer Paulus as voorbeeld gebruik. Hy

verstaan die kuns om in 'n hoër mate saaklik te wees ook wanneer hy erg persoonlik betrokke is. Dit kom onder andere tot uitdrukking in Hd 20:24: "Maar ek bekommer my glad nie en ag ook my lewe vir myself nie dierbaar nie, sodat ek met blydschap my loopbaan kan volbring" Vergelyk ook Fil 1:18-26 en 1 Kor 9:19-23. Dit gaan vir hom per slot van rekening volledig "ter wille van die evangelie".

Die persoonlik ingestelde mens dien ook wel die goeie saak maar in die dien van die saak gaan dit grootliks om hulself, om hulle eie standpunt, selferkenning en bevrediging. By krisismomente word dit duidelik dat die saak eintlik die persoon moes dien.

Dit is anders gesteld met Jesus.

d. Objektiewe en onpartydige oordeelsvermoë

Die wetenskap gaan vandag veel versigtiger om met die begrippe objektiwiteit en onpartydigheid. Die besef werk al sterker deur dat die mens hom nie van homself en sy eie verwysingsraamwerk kan losmaak nie. Diegene wat hul verbeel dat hulle suiwer objektief kan oordeel, doen dit dikwels vanuit blinde subjektivisme. Dit is diegene wat weet dat subjektiewe elemente inspeel en meespeel in hul oordeel wat instaat is tot 'n meer objektiewe kyk op hulself en die werklikheid rondom hulle. Geestelike volwassenheid word openbaar deurdat iemand sover as moontlik rekening hou met alle faktore, maar om die oordeel nie sonder meer geheel en al daardeur te laat bepaal nie. "By die Here is daar geen aanneming van die persoon nie" (Ef 6:9) en hierin moet die gelowige sover moontlik 'n navolger word. Vir Christus word dit sy spys om die wil van die Vader te doen en vir die geestelike volwassene is dit 'n noodwendigheid om homself voortdurend te laat aanspreek juis in sy eie voorveronderstellings en die vraag is hoeverre byvoorbeeld onsekerheid, minderwaardigheid, persoonlike voor- en afkeure, afweer-, aanvals- of ontvlugtingsmeganismes in sy eie oordeel 'n rol speel.

Hoe meer geestelik volwasse hoe minder sal 'n mens sy oordeel laat beïnvloed deur simpatie of antipatie. Juis ten opsigte van dit wat

hy nie simpatiek vind nie sal hy meer op sy hoede wees om hom nie deur sy antipatie te laat beheers nie. Soos by Paulus mag in ons oordeel geen ander regulerende beginsel wees nie, net die Here. Hierdie reël lê hy dwarsdeur aan, selfs by kinders (Ef 6:1-9).

e. Aanpassings- en verwerkingsvermoëns

Aanpassingsprobleme. Dit het modewoord geword. Mense word gewoonde aan 'n bekende lewenspatroon waarin veiligheid en sekuriteit ervaar word. Wanneer 'n onverwagte situasie intree dan kan so 'n mens erg verward, onseker en moeilik wees. Volwasse mense kan hulle in allerlei nuwe situasies, al is dit ook onaangenaam, aanpas. Twee voorbeelde wat sielkundiges in hierdie verband graag noem, is die van 'n hoë posisie waarin iemand nie nederig kan bly nie en die huwelik waarin 'n patroon van selfsoeke na die roes van die romanse weer terugkeer.

Die geestelik volwassene leef egter uit

1. die besef dat verabsoluttering van 'n eie lewenssituasie simptome is van egosentrisme wat die moontlikheid van verrying van buite die sirkel van die eie en vertroude verskraal;
2. die woord van Paulus "wat het jy wat jy nie eers ontvang het nie". Met jou gawes moet jy die Gewer eer en nie jouself nie;
3. die besef dat vorming noodwendig die verandering van die vorm inhou. Die geestelike volwassene wil sy lewe blootstel aan die hande van die Vormer sonder om daarmee te kenne te gee dat alles vir hom deursigtig en duidelik is: hy het nie op elke "waarom" 'n "daarom" nie. Waarom word gelowige A bewaar van siekte en gelowige B gered uit siekte en gelowige C nie gered uit siekte nie maar bewaar in siekte? Onder alle omstandighede weet hy deur die geloof dat die Koninkryk van God as 'n onaantasbare en onvernietigbare werklikheid verborge is in die raaiselagtige en gebroke sigbare werklikheid.

Die lewensomstandighede mag vir die gelowige en ongelowige ongunstig wees. Laasgenoemde gaan daarin onder of aanvaar dit as noodlot of word verbitterd of dra dit bewonderenswaardig moedig. Hy ervaar dit egter sonder die onbegryplike vertroosting en sonder uiteinde-like oorwinningsperspektief van die ewigheid.

So 'n aanpassings- en verwerkingsvermoë het natuurlik niks te doen met ontvlugting of "laat maar Gods water oor Gods akker loop" nie. Hier het ons te doen met 'n heidense fatalisme waarby die menslike verantwoordelikheid uitgesluit word en die voorsienigheid van God 'n ontvlugtingsoord word en sondige toestande tot 'n Godgewilde orde verhef word. Die geestelike volwassene sal met die geestelike wappens van Ef 6 veg teen sondige karakterfoute en gemeenskapstoestande vanuit 'n oorwinningsperspektief. Sonder so 'n geestelike volwassenheid sal iemand of oorgee en buig voor 'n soort noodlot wat hy ook miskien God mag noem of hy sal verval in skepsis, sinisme, selfbeklag, onverskilligheid, verkeerde opstandigheid, liefdelose agressie en negatiewe kritiek.

f. Aanspreekbaarheid en verantwoordelikheid

'n Dier is aanspreekbaar binne die perke van instink, lus- en onlusgevoelens. Die mens se aanspreekbaarheid styg uit tot dit wat waar, goed en skoon is omdat die mens ook aangespreek kan word in sy verstand, wil en gewete. Op so 'n aanspreke kan 'n mens ook antwoord met ver-antwoorde-likheid.

Geestelike volwassenheid openbaar hom daarin dat die mens verantwoordelikheid aanvaar, plig en skuld erken en skuldgevoel en berou kan toon. Dit maak hom toerekeningsvatbaar.

In ooreenstemming met die liefdesgebod word die gelowige aangespreek deur God en die naaste en is hy verantwoordelik teenoor God en die naaste. In die lig hiervan moet gesê word:

1. Die basis en fondament van aanspreekbaarheid en verantwoordelikheid is liefde. Dit is ook tegelyk die motivering daartoe.

2. Van nature is die mens geneig om sy aanspreekbaarheid en verantwoordelikheid te ontvlug. Die stem van God en die naaste kan verdring word deur begeerte, ydelheid, magsvertoon, jaloesie, minderwaardigheidsgevoelens, haat en vrees.

Dit sou seker nie nodig wees om hierdie eienskappe van aanspreekbaarheid en verantwoordelikheid in die lewe van Christus en Paulus te illustreer nie.

Die aansprake van die charismatici moet nou beoordeel word in die lig van hierdie struktuur vir geestelike volwassenheid.

1. Juis ten opsigte van 'n norm vir beoordeling word probleme ondervind. Vir die charismatici is die norm die vraag of iemand in vreemde tale kan spreek, dit kan uitlê, wondergenesing kan beoefen; in kort - die wondermatige. As gesê kan word: "Het is zonneklaar dat beoefenen van bijzondere Geestesgaven nog geen garantie of bewijs is van geestelike volwassenheid is",³⁾ moet ook gesê word dat dit geen norm vir beoordeling van geestelike volwassenheid kan wees nie. In Korinte was die beoefenaars van die besonder Geestesgawes volgens Paulus in vele opsigte soos "wêreldse mense" soos "kindertjies in die geloof" wat juis tot die geestelike volwassenheid van 1 Kor 13 opgeroep en vermaan moes word.
2. In verband met die aanlê van verkeerde maatstawwe, staan ook die vraag hoekom die sogenaamde "sigbare gawes" op die voorgrond gestel word ten koste van belangriker gawes. „Paulus gebruik die begrip charismata as aanduiding van 'n wye reeks genadegawes wat hy waarskynlik in rangorde opnoem soos blyk uit 1 Kor 12:28: "Ten eerste is daar apostels, ten tweede profete, ten derde leraars; verder" en dan verskyn die sogenaamde "sigbare gawes" baie laag op die ranglys.⁴⁾ Op die vraag hoekom die sigbare gawes ten koste van die ander op die voorgrond gestel word, antwoord Billy Graham, 'n man met wêreldwye evangelisasie-ervaring: "Dooeenvoudig omdat ons deur die ongewone en skouspelagtige aangegryp word".⁵⁾ (punt a.). Sou 'n

mens dus nie in hierdie verband moet sê dat daar 'n gebrek bestaan aan 'n vermoë om te onderskei waar dit werklik op aankom nie en dat so 'n gebrek kan dui op geestelike onvolwassenheid nie? Daar moet gewaak word teen 'n te groot negatiewe beoordeling, maar word so 'n onvolwassenheid nie werklik bedenklik as mense in hulle verkeerde oordeel aanleiding vind om hulle van hul kerk af te skei nie?⁶⁾ Word die persoonlike hier nie dikwels hoër aangeslaan as die saak nie? (punt c). Die saak waarop dit eintlik aankom is die eenheid in die liggaam van Christus, saamgebind deur die gees van liefde. As minder belangrike sake die bestaan van die belangrikste in gevaar stel, dan sê die apostel: nee. Met ander woorde daar moet 'n konsekwente stabiliteit wees in die liefde en 'n soepelheid en buigzaamheid in die toepassing van die wet sodat dit pas by elke situasie.

3. Verder staan die aanspraak van die charismatici op groter geestelike volwassenheid as ander onder die tug van die Here Jesus in Mt 18:1-5. Jesus sê hier aan "volwasse mense" dat hulle moet word soos kindertjies om "volwasse" te wees in die koninkryk. In die koninkryk word mens nie met mens vergelyk nie, maar mens word met Christus vergelyk endan word hy soos 'n kindjie onder grootmense - hy ag hom gering onder grootmense. 'n Kind dink nie eens aan die vraag of hy groter is as die grootmense nie. Dit sou kinderagtig wees.
4. Ten opsigte van aanspreekbaarheid en verantwoordelikheid word die gelowige geroep om tot die oneindige te vergewe

om vir ons vyande te bid
 om dié wat ons vervloek te seën
 die naaste lief te hê soos onself.
 God lief te hê met ons hele bestaan
 ons lewe te verloor
 die minste te wees
 met Christus gekruisig te word.

In al hierdie dinge is ons aanspreekbaar en verantwoordelik. Nou kry ons die indruk uit die Woord van God dat dit "gemakliker is

in tongen te spreken en op gebed te genezen dan door de liefde des geestes elkaar in allerlei onhebbelikheden te verdragen, elkaar te aanvaarden en te vergeven soals Christus ons aanvaard en vergeven heeft".⁷⁾ Dit is dan ook nie toevallig dat Paulus sy hooglied oor die liefde (1 Kor 13) juis rig aan 'n gemeente waar rusies, geestelike hoogmoed en onverdraagsaamheid net so hoogty gevier het as die skouspelagtige Geestesgawes nie.

'n Ander handige wyse om aanspreeklikheid en verantwoordelikheid te ontvlug is om in 'n Bybelteks in te vlug met die skyn dat dit juis gaan om die aanvaarding van verantwoordelikheid. Hoe dikwels word 'n ongemaklike verantwoordelikhedsargument nie afgesluit met 'n aanhaling van Hd 4:19 nie: "of dit reg is voor God om julle meer gehoorsaam te wees as God, moet julle self beslis". Meestal pas die aanhaling glad nie die situasie nie, maar op die klank af word dit gebruik om juis die gehoorsaamheidsvraag te besleg. Wanneer so 'n ontvlugting die aanspreke nie wil laat swyg nie, dan word 'n marte-laarskleed aangedoen met nog 'n kapstokteks: "salig is julle wanneer die mense julle beledig en vervolg en valslik allerhande kwaad teen julle spreek om My ontwil" (Mt 5:11).

5. Soos onder punt d aangedui, is geestelike objektiwiteit nie so maklik te beoefen nie. Dit moet gepaard gaan met 'n eerlike selfkennis en selfaanvaarding. Iemand wat vir homself rekenskap wil gee oor sy oordeel sal 'n slag sy binneste na buite moet keer en dit wat hy sien sal hy eerlik moet evalueer: Hoekom is ek so sterk aangewys op die demonstratiewe, die sigbare, die skouspelagtige en wondermatige? Meen ek nie om daarmee te [†]bereik het wat in hierdie lewe onbereikbaar is nie; dit waarna Paulus aan die einde van sy lewe nog gryp en najaag. Hou ek genoeg rekening met die nie-op-te-loste spanningsveld tussen die alreeds en nog nie in die lewe van 'n gelowige nie. Besef ek: 'n mens is nie wat jy wens om te wees nie en dat sy geloofwaardigheid of ongeloofwaardigheid in hierdie verband op die spel geplaas word. Ongeloofwaardigheid sou in die verband bestaan in ervaar te word in terme van wat jy wens om te wees maar nie is nie en geloofwaardigheid: om ervaar te word soos jy is met die wens om te wees wat jy nie is nie.

So 'n onderhandeling met jouself sou 'n rigtingwyser wees in die rigting van selfkennis en selfaanvaarding wat die moontlikheid open om objektief te oordeel oor jouself en oor ander.

6. Soms beweer diegene wat die beoefening van die sigbare charismata op die voorgrond stel dat dit sake is wat op die ervaringsveld lê en dus nie rasioneel en logies beoordeel kan word nie. Wie nie die ervaring deel nie kan dit nie verstaan of aanvaar nie en met so 'n buitestaander kan nie geredeneer word nie. 'n Mens wonder of Paulus ook met die verskynsel te doen gehad het toe hy in 1 Kor 14:20 gesê het: "broeders moenie kinders wees in die verstand nie, maar wees kinders in die boosheid en wees volwassenes in die verstand". Daar was Korintiërs wat meer waarde geheg het aan die spreek in vreemde tale (waarvan die buitestaander niks verstaan het nie en waardeur hy ook nie opgebou kon word nie) as aan die verstaanbare prediking van die Woord. Die apostel wat ook die gawe ontvang het om in vreemde tale te spreek, wil liever vyf woorde met sy verstand spreek sodat hy ander daardeur kon opbou, as duisend woorde in 'n vreemde taal. Daarom vermaan hy hulle om tog geen kinders in die verstand - in die verstaan en beoordeling van die dinge - te wees nie. Hulle moet volwasse word, dan sal hulle net soos Paulus die verstaanbare prediking hoër aanslaan as die spreek in vreemde tale. As hulle dan tog op 'n kinderlike vlak wil bly, laat hulle dan "kinderen en heel kleintjies in de boosheid zijn".⁸⁾

Ten slotte: dit gaan in die Skrif altyd weer om 'n volledige kennis van Jesus Christus, om Hom te ken "en die krag van sy opstanding en die gemeenskap aan sy lyde, terwyl ek aan sy dood gelykvormig word, of ek miskien die opstanding uit die dode kan bereik (Fil 3:10 en 11). Hy moet as die ware wynstok waaruit alle lewenskragte vir 'n vrugbare lewe te put is, geken word. Natuurlik gaan dit nie slegs om teoretiese kennis nie. Dit is kennis van die krag wat uitgaan van sy lyde, sterwe en opstanding in ons lewe, ons lewenstyl en uiteindelik ook ons sterwe. Tog is dit kennis. Ons moet dit ook met ons verstand sien en weet. Dit is kennis met ons hele bestaan. Hierdie kennis in geloof, hoop en liefde van sy lyde, dood en opstanding moet ons lewenstyl, ons lewens-

houding, ons lewensbeslissings en ons lewensuitsig geheel en al bepaal.

Hoe meer ons dit verstaan en belewe, hoe meer is ons geestelik volwasse. Die kennis van die konsekwensies van die evangelie wat die hele kosmos moet bereik, dit is vaste spyse en wie hierdie vaste spyse wil eet en verteer, word almeer geestelik volwasse.

NOTAS

1. Die begrip word gebruik as aanduiding van diegene wat aanspraak maak op die beoefening van die charismata, maar dan bepaald die sg. sigbare genadegawes.
2. J. Overduin, Worden als een man, Wageningen 1967, 94.
3. Overduin, a.w., 98.
4. Die uiteensetting wat H. Ridderbos, Paul, an outline of his theology, Eerdmans 1977, 447, van die genadegawes gee, is in hierdie verband besonder insiggewend.
5. Die Heilige Gees, Hart-Uitgewers 1982, 146.
6. Dieselfde sou gevra kon word ten opsigte van die eis om 'n sogenaamde belydenisdoopt. Dit sou nie beweer kon word dat Paulus nie aan die doop sy regmatige plek gegee het nie. Maar as hy onder omstandighede moet onderskei waar dit op aankom, dan sê hy "Christus het my immers nie gestuur om te doop nie maar om die evangelie te verkondig" (1 Kor 1:17). In teenstelling tot Paulus se houding word die eenheid van die kerk dikwels op die altaar geplaas van die handhawing van 'n eie standpunt oor 'n ondergeskikte saak.
7. Overduin, a.w., 143.
8. Overduin, a.w., 62.